
UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra slavistiky

Sekce polské filologie

studijní rok 2010/2011

Terminologická báze a tematické pracovní listy pro inovaci výuky překlada a tlumočení

(Specializace: Bioprodukty a ekologické zemědělství)

Baza terminów i tematyczne karty pracy dla inowacji nauki przekładu i tłumaczeń

(Specjalizacja: Bioprodukty i ekorołnictwo)

Terminological base and theme-based work lists for the innovation of teaching, translation and interpretation

(Specialization: Bioproducts and ecological agriculture)

Bakalářská diplomová práce

Autorka práce: Jana Nevrlá, obor Polština se zaměřením na hospodářsko-právní a
turistickou oblast

Vedoucí práce: Mgr. Jan Jeništa

Olomouc 2011

Děkuji Mgr. Janu Jenišтови za cenné rady a připomínky k mé diplomové práci a za metodologické vedení během konzultací této práce.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní informační zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 1. 5. 2011

OBSAH

ÚVOD.....	5
1. ÚVOD DO TÉMATU BIOPRODUKTY A EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ	6
1.1. ZDROJOVÉ MATERIÁLY	7
1.2. PRAKTICKÁ ČÁST.....	8
2. PŘEJATÁ SLOVA.....	10
2.1. ZMĚNY SLOVNÍ ZÁSOBY.....	11
3. ANALÝZA SLOVNÍ ZÁSOBY	16
3.1. SLOŽENÉ VÝRAZY	16
3.2. ROZDÍLY V RODU.....	17
3.3. ČLENĚNÍ SLOV PODLE OBORŮ.....	18
4. FRAZEOLOGIZMY.....	19
5. TRANSLATOLOGICKÉ PROBLÉMY	21
5.1. POLYSÉMIE	21
6. VÝZNAM TÉMATU VE SLOVNÍ ZÁSOBĚ.....	22
7. PRACOVNÍ LISTY.....	24
A. Slovní zásoba – Ekologické zemědělství a bioprodukty	24
B. Polsko-český, česko-polský oddíl.....	26
C. Kontrolní cvičení	29
D. Klíč ke cvičením.....	47
ZÁVĚR.....	52
PŘÍLOHA - STRUČNÝ SLOVNÍK.....	53
ABSTRACT	58
STRESZCZENIE	58
ANOTACE	59
BIBLIOGRAFIE.....	60

ÚVOD

Téma mé práce je zaměřeno na oblast ekologického zemědělství a biopotravin. Toto téma je nyní velmi aktuální a často diskutované v médiích, ale z jazykové stránky nebylo dosud o této oblasti příliš napsáno. Proto jsem se chtěla pokusit o sestavení soupisu slov, která považuji za charakteristická pro zmiňované odvětví. Jedná se o velmi rozsáhlé téma, které není ničím vyhraněné, tudíž i při výběru slov bylo třeba dbát na jejich kompetentní začlenění. Téma se týká hlavně zdravé výživy, ekologického a šetrného přístupu k životnímu prostředí a přírodě, zemědělství bez používání chemických přípravků a s citlivým přístupem k chovu zvířat a pěstování plodin.

Tato práce se skládá ze tří hlavních částí. První částí je jazyková analýza a rozbor jevů, které se vyskytují v souboru slov obsažených v přiloženém slovníku. V počátečních kapitolách analytické části vysvětluji použité zkratky slovníků a korpusů a stručně charakterizuji pracovní listy. Dále se zabývám přejatými slovy a jejich vlivem na změny slovní zásoby. Zmiňuji dosavadní výzkumy českých a polských jazykovědců a doplňuji je vlastními příklady. Následuje jazyková analýza zkoumající užití výrazy a kategorizace výrazů podle významu. Další kapitola je věnována frazeologizmům. V předposlední kapitole se pojednává o translatologických problémech, konkrétně jde o vícevýznamovost, která podle mého názoru představuje jeden z největších překladatelských problémů. Závěrem doplňuji jazykové hodnocení tématu.

Druhou částí jsou pracovní listy, zahrnující cvičení a materiály určené pro procvičení a osvojení si slovní zásoby. Tato cvičení mají sloužit k zefektivnění výuky překladu a tlumočení. Při vytváření pracovních listů jsem se snažila dbát na to, aby jednotlivá cvičení byla záživná, názorná a přiblížila studentům danou problematiku co nejlépe.

Přílohu práce tvoří CD s terminologickou bází o rozsahu 200 slov, jejich definic, slovních spojení, popřípadě příkladů užití. V této části jsem se pokusila obsáhnout co nejvíce výrazů, týkajících se zkoumané oblasti.

1. ÚVOD DO TÉMATU BIOPRODUKTY A EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ

Velmi populární oblastí, které je věnována rozsáhlá pozornost veřejnosti, je bezesporu oblast zdraví a životního stylu. Trendy moderní doby hlásají stavět se ke svému fyzickému stavu zodpovědně a vybírat si to nejlepší, nejzdravější na trhu. Ale také chránit životní prostředí kolem nás, protože je zdrojem naší obživy. Synonymem pro výrobky vyznačující se kvalitou a šetrností k životnímu prostředí jsou potraviny a produkty nesoucí předpony „eko“ a „bio“. Díky speciálním technikám, využívaným v zemědělství a ve výrobě, lze na trhu v dnešní době nakoupit poměrně širokou škálu nejrůznějších potravin, jejichž hlavní předností je vysoký obsah výživných látek a naopak nulový podíl chemických látek, barviv a konzervantů. V celkovém procesu ekologického zemědělství nesmí být použito chemických hnojiv ani postřiků, chovaná zvířata musí mít dostatečný prostor a dobré životní podmínky. Jednotlivé výrobky musí být zpracovány postupy stanovenými zákonem o ekologickém zemědělství vydanými Ministerstvem zemědělství a Nařízením Evropské Rady. Pokud výrobky splňují tyto podmínky, je jim udělen ekocertifikát a mohou nést označení „BIO“ nebo „EKO“. V současnosti dochází ke stále větší tendenci udržovat přírodu v co nejlepším stavu a minimalizovat zásahy člověka prostřednictvím chemie. S růstem neustále proklamovaných hrozeb, jako znečištěné životní prostředí nebo globální problémy, tak bude nejspíš růst i zájem spotřebitelů o tyto produkty, šetrné k životnímu prostředí.

1.1. ZDROJOVÉ MATERIÁLY

K sestavení slovníku obsahujícího 200 slovíček z této oblasti byly použity tyto slovníky: *Uniwersalny słownik języka polskiego pod red. Stanisława Dubisza* z roku 2003 (USJP), *Słownik współczesnego języka polskiego pod red. Bogusława Dunaja* z roku 1996 (SWJP), *Inny słownik języka polskiego pod red. Mirosława Bańki* z roku 2000 (ISJP). České ekvivalenty byly převzaty z těchto slovníků: *Nový akademický slovník cizích slov*, Jiří Kraus (vedoucí red.), 2007 (NASCS), *Nová slova v češtině, Slovník neologizmů*, red. Olga Martincová, 1998 (NSČ1), *Nová slova v češtině, Slovník neologizmů 2*, red. Olga Martincová, 2004 (NSČ2), *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, Filipec, Daneš, Machač, Mejstřík, (hlavní red.), 2007 (SSČŠV). Pro hledání některých ekvivalentů byl použit *Polsko-český slovník*, Karel Oliva, 2004 (Pol.-český sl., ACADEMIA). Jako zdroj frazeologizmů byl použit *Česko-polský frazeologický slovník*, Eva Mrhačová, Mieczysław Balowski, 2009.

Uniwersalny słownik języka polskiego pod red. Stanisława Dubisza (2003) je čtyřdílný slovník, popisující slovní zásobu obecné polštiny 20. století. Obsahuje kolem 100 000 hesel, několik set tisíc terminologických sousloví, frazeologizmů a přísloví. *Słownik współczesnego języka polskiego pod red. Bogusława Dunaja* (1996) je jednodílný slovník s množstvím více než 62 000 hesel, poskytující odbornou slovní zásobu. Obsahuje hovorové výrazy a výrazy týkající se prostředí, zastaralé výrazy, výrazy z oblasti reálií a kultury dřívějších dob i několik nových výrazů. *Inny słownik języka polskiego pod red. Mirosława Bańki* (2000) obsahuje okolo 100 000 hesel obecného polského jazyka.

Ke zpracování slovníku byly použity rovněž český (ČNK) a polský korpus (NKJP), ze kterých byla čerpána část vět užitých jako příklady dané slovní zásoby. Některé výrazy, neobsažené v těchto slovnících, byly zpracovány pomocí internetu a jsou dostupné vždy pod uvedenou internetovou adresou na konci příkladu užití nebo jako zdroj ekvivalence.

Pro zkoumaný okruh slovní zásoby byl nejvíce využit *Uniwersalny słownik języka polskiego pod red. Stanisława Dubisza* (2003), který svým obsahem nejlépe pokryl dané téma. Díky širokému spektru slovní zásoby, srozumitelným definicím jednotlivých pojmů a určením původu přejatých slov se stal nejpřínosnějším zdrojem pro daný okruh výrazů.

1.2. PRAKTICKÁ ČÁST

Součástí práce je soubor pracovních listů, obsahující množství cvičení a úkolů, vztahujících se k danému tématu. Pracovní listy by měly sloužit k výuce překladu. Hlavním cílem těchto listů je především obohacení slovní zásoby o nové výrazy a slovní spojení, osvojení si odborných pojmů a jejich ekvivalentů. Práce by měla sloužit především k zefektivnění výuky a rozšíření znalostí o zkoumaném oboru. Obsažen je zde stručný slovník nejzákladnějších slov, vyskytujících se v listech, oddíl zaměřený na překlad souvislého textu, vyhledávání informací v textu a překlad větných konstrukcí. Student by měl na základě obsažené slovní zásoby a cvičení získat přehled o základních pojmech a slovních obrazech pro dané téma. Složitější překladová cvičení jsou doplněna jednoduššími a zábavnějšími úseky a cvičeními typu spojování výrazů, doplňování do textu, přiřazování obrázků a křížovek. Bohatý obrazový materiál umožní přehlednější orientaci v textu a poslouží jako zdroj nových výrazů a pojmů. Práce při výuce by tak měla být záživnější a poutavější. V oddílu cvičení jsou také zakomponovány faktické údaje a názvy institucí, které rozšiřují všeobecný přehled o tématu. Na konci souboru listů je několik textů určených k simultánnímu tlumočení. Poslední částí je klíč s výsledky, sloužící ke kontrole a správnému překladu.

Podle *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego* se nejlépe zapamatovávají slova, která jsou tématicky a významově spojená a vyskytují se v přirozeném kontextu. Výuka je také efektivnější, pokud je daná slovní zásoba doplněna obrazovým materiálem. Existují tři techniky osvojení si slovní zásoby: seznámení se se slovní zásobou (tato technika se dále dělí na techniku vizuální, techniku verbální a techniku práce se slovníkem), upevňování slovní zásoby (tato metoda závisí na častém opakování nových slov v relativně krátkých časových intervalech) a technika opakování slov, zakládající se na principu stálého připomínání a opakování nových slov v různých kontextech. Při této technice mají být použita cvičení písemná, ortografická, tématická, kategorizační a asociační. (Seretny, Lipińska 2005: 85–98)

V našich pracovních listech byly tyto techniky použity. Vyskytla se převážně cvičení založená na spojování výrazů, doplňování textů a přiřazování pojmů a jejich definic.

Zdrojem textů a informací v nich obsažených byly internetové stránky zaměřené na tuto problematiku. Jako hodnotný zdroj sloužily vícejazyčné internetové strany

ekologického zemědělství <http://ec.europa.eu>. Tyto strany poskytly rozsáhlé množství pojmů použitých v pracovních listech. Dalším přínosným zdrojem byl internetový časopis *Biokurier*, dostupný na stránkách <http://biokurier.pl>. Obrázky byly vzaty z vlastního archivu, jehož zdrojem byl internet a jsou určeny pouze pro jednorázové nekomerční využití.

2. PŘEJATÁ SLOVA

Podle *Příruční mluvnice češtiny* (Grepl, Hladká, Jelínek 2008) od kolektivu autorů Ústavu českého jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, dochází k pronikání slov cizího původu do současné české slovní zásoby především vlivem médií a publicistiky. Nově přejatá slova, pocházející převážně z angličtiny, se dotýkají aktuálních společenských oblastí a oborů. Na základě této publikace jsme se uvedená tvrzení pokusili ověřit v naší práci.

„Hlavní tendencí v současné češtině je nárůst množství přejatých slov, zejména z angličtiny. Přejatá slova se ustalují především prostřednictvím publicistiky a označují v první řadě pojmy týkající se veřejného života, ekonomie, počítačové techniky (např. ‚briefing‘ ‚dealer, leasing‘, ‚lobbovat‘, ‚management‘, ‚marketing‘, ‚computer‘, ‚databáze‘). Vzniká také množství odvozených a složených slov od přejatých základů (např. ‚azylant‘, ‚bezprecedentní‘, ‚biomasa‘, ‚legislativec‘, ‚makrostruktura‘; časté je tvoření sloves z přejatých substantiv: ‚anonymizovat‘, ‚antagonizovat‘, ‚prognózovat‘). V hovorové češtině a slangu se stále více rozšiřuje užívání zpodstatněných prvních částí složených cizích slov (např. ‚disko‘, ‚retro‘, ‚video‘). Nadměrné módní užívání některých přejatých slov však někdy vede k rozvolňování a zamlžování jejich významu (např. ‚filozofie‘: ‚filozofie návrhu‘, ‚filozofie prodeje‘; podobně ‚alternativní‘, ‚dimenze‘, ‚identita‘, ‚nestandardní‘, ‚reflektovat‘ apod.). (Grepl, Hladká, Jelínek 2008: 103)

Zkoumaná slovní zásoba dokazuje obohacení celkového jazykového systému o nová slovní spojení a konstrukce. Užitím předpon „agro“, „eko“, „bio“, „anty“ došlo k obohacení slovní zásoby na základě stále se rozšiřující propagace výrazů s těmito předponami. Přiřazením zmiňovaných předpon téměř ke kterémukoli výrazu nabude jeho obsah zcela jiného významu. Takovýmto případem je na příklad „ekoturistika“ (polsky „ekoturystyka“), „bioprodukt“ (polsky „produkt ekologiczny“), „biopotravina“ (polsky „ekologiczny artykuł spożywczy“) atd. K častému výskytu těchto slov došlo především vlivem výrazných tendencí hojně propagovat předpony „eko“ a „bio“ ve smyslu zdraví a šetrnosti vůči přírodnímu prostředí.

Frekvence výskytu některých slov v současnosti vzrostla. Působením silné propagace ze strany médií dochází k většímu začleňování slov s cizími předponami do slovní zásoby. Pokud zadáme do polského korpusu výraz „antyoksydanty“ zobrazí se nám téměř stejný počet příkladů jako u slova stejného významu „przeciwutleniacze“. Na tomto příkladu je znát silný vliv přejatých slov, jejichž oblíbenost neustále roste.

2.1. ZMĚNY SLOVNÍ ZÁSoby

Podle českých jazykovědců Grepla, Hladké a Jelínka z Masarykovy univerzity dochází k vývoji slovní zásoby vlivem několika faktorů. „Slovní zásoba se neustále proměňuje. Její vývoj je ovlivňován faktory a) mimojazykovými (v důsledku historických změn ve společnosti a v přírodě se např. z jazyka vytrácejí pojmenování jevů zanikajících a zároveň se vytvářejí pojmenování skutečností nových), b) psychickými (rozvoj lidského poznání a myšlení vede k obohacování slovníku o pojmenování nově se konstituujících pojmů; variabilita citového života si vyžaduje vznik dosud neotřelých prostředků, které by nehradily výrazy už příliš ‚zevšednělé‘ apod.), c) jazykovými (vývoj lexikálních jednotek je po stránce významové i formální ovlivňován jejich postavením v proměňujícím se jazykovém systému). Většinou se působení všech těchto (a řady dalších) faktorů prolíná.“ (Grepl, Hladká, Jelínek 2008: 96)

Společnost je stále přizpůsobivější a ochotnější přijímat nové výrazy. Slovní zásoba musí být neustále aktualizovaná o neologismy i nové formy starých výrazů. Penetrace takovýchto slov do jazykového systému je tak výrazná a rychlá, že v něm není možné zachytit veškeré nově vznikající pojmy okamžitě. Slova jako „eko-marketingowiec“ nebo „biodegradowalny“, vyskytující se v médiích, tak mnohdy nemají ještě své místo ve slovnících. Pojem „eko-marketingowiec“ je nejspíše efemérním výrazem, tedy výrazem, který je v jazyce ojedinělý a ne příliš používaný. Takový pojem se ve slovní zásobě neuchytí natrvalo a po čase opět zanikne.

Jak uvádí *Příruční mluvnice češtiny*, ke změně slovní zásoby může docházet těmito způsoby: tvořením nových slov, významovými změnami existujících slov, vznikem ustálených slovních spojení, přejímáním cizích slov, zánikem slov. (Grepl, Hladká, Jelínek 2008: 97)

Ve zkoumané slovní zásobě byla zejména ilustrována metoda přejímání cizích slov. Velká část slov obsažených ve slovníku, který je součástí této práce na téma bioprodukty a ekologické zemědělství, je přejata z jiných jazyků. Většina výrazů je původem z němčiny a angličtiny, ale vyskytují se zde i výrazy pocházející z latiny, francouzštiny, řečtiny, italštiny, španělštiny, ruštiny, ukrajinštiny a japonštiny. K jednomu z nejpodstatnějších jevů, vyskytujících se v analyzované slovní zásobě, došlo u slov s předponou „eko“. „Odborné termíny jako je na příklad ‚ekologie‘, se začlenily vlivem velkého novodobého rozšíření do běžného slovníku.“ (Grepl, Hladká, Jelínek 2008: 100) Mnohá mezinárodní slova, tzv. internacionalismy, se přizpůsobila gramatice českého a polského jazyka na základě fonetické transkripce. Na příklad „kompost“ z anglického „compost“, „konfitury“ z francouzského „confiture“ nebo „awokado“ ze španělského „avocado“, které lze v polštině psát s „w“ i „v“. Typická pro polštinu je zde koncovka „-cja“, přidávaná ke slovům cizího původu. Příkladem tohoto jevu je výraz „produkcja“ pocházející z německého „Produktion“ či z anglického a francouzského „production“, „konsumpcja“ z latinského „consumptio“, „plantacja“ z francouzského slova „plantation“ nebo „kondycja“ z latinského „condicio“. Polština má na rozdíl od češtiny větší tendence přejímat hotové tvary cizích slov. U slov zdomácnělých obsahujících koncovku „-ismus“, například „ekoturismus“, je správná podoba se „s“ – „ekoturismus“ i se „z“ „ekoturizmus“. Jedná se o dubletum.

„Jazykové změny se uskutečňují zpravidla cestou dvojtvarů (dublet), které si nějaký čas konkurují¹. Tento objektivní fakt naráží na jistý odpor u uživatelů jazyka a na obtíže při překladatelsko-tlumočnické i školské aplikaci. Proto se objevovaly, objevují a zřejmě budou objevovat hlasy volající po uplatnění zásady tzv. přímočaré pravidelnosti v kodifikaci. Avšak dnes již víme, že v kodifikaci nelze zavádět přímočarou pravidelnost.“ (Lotko 1986: 13)

¹ (srov. *kniha hostů i kniha hostí, píšu i píši, plenární schůze i plenárka*; pol. *dopominać się czego i dopominać się o co, schrypty i schrypnięty...*). (Lotko 1986: 13)

Podle Lotka je pro češtinu charakteristické tvoření nových pojmenování především odvozováním z domácích základů. Právě naopak je tomu u polštiny, která má větší sklon k přejímání hotových pojmenování z jiných jazyků. Jedná se převážně o slova latinského, řeckého a francouzského původu a zejména v současné době množství slov anglického původu. (Lotko 1986: 75)

Jak Lotko dále uvádí, lexikální systém polského jazyka je rozrůzněnější nejen z formálního hlediska (má větší rozrůzněnost slovtvorných základů), ale rovněž z hlediska obsahového (má větší okruh představových oblastí). Značné množství cizích slov se v polštině vyskytuje především v publicistické a odborné řeči. (Lotko 1986: 76–77)

Dalším jevem, uveřejněným v Lotkově práci, je slovtvorné rozvíjení domácích základových slov pomocí cizích předpon. Výrazněji se tento úkaz projevuje v polštině a je kladně hodnocen převážně kvůli schopnosti obohacovat a zpřesňovat slovní zásobu. (Lotko 1986: 79)

U mnoha výrazů se vyskytují předpony -eko, -agro a -bio. např. ekoturystyka, ekosystem, ekojarmark, ekocertyfikat, ekoprzepisy, agroekologia, biocentrum, biodegradowalny a další. Tyto předpony pocházejí z řeckého „oikos“, agrós, „bíos“ a v současné době se hojně používají. U některých výrazů nedochází téměř k žádné změně tvaru nebo jen malé změně hlásek.

Čeština a polština jsou jazyky geneticky blízké díky svému společnému základu (praslovanštině). Ve slovní zásobě těchto příbuzných jazyků existuje množství slov, které se liší jen drobnými rozdíly v hláskách, nebo jsou zcela stejné.

Podobnost těchto dvou jazyků dokazuje také zkoumaná slovní zásoba. Intenzivnost této podobnosti znázorňují slova: česky křen – polsky chrzan, příroda – przyroda, bavlna – bawełna, chov – chów, oves – owies, otruby – otręby, rostlina – roślina, med – miód, mouka – mąka, slad – słód atd.

Většina shodných slov je cizího původu a mají také stejný tvar i význam: česky ekoturistika – polsky ekoturystyka, amarant – amarant, kompost – kompost, kuskus – kuskus, konzument – konsument, ekosystém – ekosystem, aronie – aronia, fytoekologie – fitoekologia, melasa – melasa, tofu – tofu, omega-3 – omega-3, feta – feta, seitan – seitan, polenta – polenta, sezam – sezam, proso – proso, dieta – dieta, agroturistika – agroturystyka, agrotechnika – agrotechnika, jarmark – jarmark, bambus – bambus,

biocentrum – biocentrum, producent – producent, yerba maté – yerba mate, ekologie – ekologia, ekolog – ekolog, gastronomie – gastronomia, ekologista – ekologista, kokos – kokos, sushi – sushi, konzervant – konservant, energie – energia, mozzarella – mozzarella. Kromě cizojazyčných tvarů se v polštině i češtině užívají i jejich zdomácnělé podoby, pro jeden význam tak můžeme užít více tvarů. Takovýmto případem je slovo „amarant“, jehož význam v polštině plní rovněž výraz „szarłat“. Stejně tak i v češtině lze „amarant“ nahradit výrazem „šarlat“, „nach“ nebo „purpur“, polské „róža chińska“, „okra“ nebo výraz arabského původu „ketmia“ do češtiny přeložíme jako „ibišek“. Rovněž „kaki“ v Polsku též známé pod pojmem „hurma wschodnia“ nebo „heban wiśniówka“ existuje v Česku pod nepříliš známými pojmy „tomel“ a „churma“.

U některých slov přejatých z cizích jazyků došlo v češtině i polštině k zachování původního pravopisu i výslovnosti. Na příklad „Fair Trade“ patří mezi výrazy, které se tvarem zatím nepřizpůsobily danému jazyku. Tento pojem je možné v polských textech nalézt pod ekvivalentem „sprawiedliwy handel“. Jedná se o případ kalkování, což je podle definice Vysloužilové „vytvoření nového slova nebo ustáleného slovního spojení v cílovém jazyce kopírováním struktury lexikální jednotky ve výchozím jazyce, tzn. zaměňováním morfémů (popř. slov ve slovních spojeních) jejich ekvivalenty.“ (Vysloužilová a kol., 2002: 12–13) Došlo zde k doslovnému překladu pomocí kalku. Podobně také u již zmiňovaného výrazu „antioxidant“ došlo k procesu kalkování. Jeho převedený tvar má podobu „przeciwutleniacz“ (nebo též „antyoksydant“).

Ve slovníku se vyskytují také homonyma. České slovo „tykev“ se do polštiny přeloží jako „kabaczek“ pocházející z ruštiny nebo jako „squash“. Tento pojem pochází z angličtiny a je známější ve významu pojícímu se s názvem hry. Podobně „brukselka“ – „růžičková kapusta“ i „obyvatelka Bruselu“² nebo „feta“ ve významu „sýr“ z řeckého „fetta“ i z francouzského výrazu „feta“ znamenajícího „svátek“.

Dalším, poněkud odlišným jevem, který se v části slovní zásoby vyskytl, jsou takzvaná „zrádná slova“. „Z teorie překladu i překladatelsko-tlumočnické praxe víme, jaké nebezpečí v sobě skrývají lexikální jednotky formálně shodné nebo podobné, ale významově odlišné.“ (Lotko 1986: 82)

² V Polsku není tento význam příliš používán.

Ačkoli se tento překladatelský oříšek vyskytuje poměrně často, v okruhu analyzovaných slov pro oblast bioproduktů a ekologického zemědělství se objevil zřídka. Konkrétně jde o výraz „kapusta“, který do češtiny překládáme jako „zelí“ nebo „drzewo owocowe“ – „ovocný strom“.

Ve skupině slovní zásoby se vyskytla i slova, která nebylo možno dohledat ve slovnících. Problém byl se slovem „yerba mate“. Toto označení nápoje pochází ze španělštiny, kde je považováno za hovorové. V polštině jej můžeme nahradit spojením „herbata paragwajska“ nebo též „mate“. V češtině se nejčastěji vyskytuje ve tvaru „yerba maté“ nebo „maté“. V hovorovém jazyce lze narazit na výraz „matéčko“. Také ekvivalentu ke slovu „antioxidační“ se nebylo možné jednoznačně dopátrat. Pojem vyvozený ze základového slova „antioxidanty“ má svůj protějšek v polštině nejen ve tvaru „antyoksydanty“, ale také v polsky zkonstruované formě „przeciwutleniacze“. Tento pojem je v současnosti aktuální a jeho výskyt v médiích a reklamách je častý hlavně díky novodobému trendu zdravé výživy a životního stylu. Také mezinárodní pojem „Fair Trade“ není definován v použitých slovnících. Jeho polský ekvivalent nám ukázal korpus, ve kterém bylo množství příkladů rozsáhlé. Při dalším pátrání po významu zjistíme, že v polštině je možné použít výraz „sprawiedliwy handel“, jehož aplikace v slovní zásobě polského jazyka je také značná.

„Významný faktor omezující příliv cizích slov do češtiny je obsažen rovněž v jejím typologickém profilu. Výrazně flexivní charakter jazyka neumožňuje příliš intenzivně přejímat hotová pojmenování z cizích jazyků. Jiná je situace v polském jazykovém společenství. V něm byly a jsou postoje k synchronně cizím slovům značně tolerantnější. Cizích slov je v polštině (v souladu s jejím odklonem od flexivnosti) podstatně více než v češtině. Nezřídka se zde projevuje i jazykový snobismus a snaha užívat módních slov cizího původu.“ (Lotko 1981: 80–81)

3. ANALÝZA SLOVNÍ ZÁSObY

3.1. SLOŽENÉ VÝRAZY

Při analýze slovní zásoby byla také zjištěna přítomnost několika složených výrazů. „Gospodarstwo ekologiczne“ je možné přeložit jako „farma“ popřípadě „ekofarma“. Pojem „ekofarma“ byl v polském textu nalezeném na internetu také ve tvaru „ekofarma“. Dvojslovné výrazy typu „ekologiczne mięso“, „ekologiczne mleko“ nebo „marchew ekologiczna“ mohou být ponechána u českého ekvivalentu taktéž v dvojslovné formě nebo užít frekventovanější výrazy označující celkově výrobky pocházející z ekologického zemědělství „biomaso“, „biomléko“ či „biomrkev“. Také pojem „bioróżnorodność“ by se dal zaměnit za složenou verzi „różnorodność biologiczna“. V češtině však častěji používáme pojem „biodiverzita“ místo „biologická diverzita“. Obdobným příkladem je složený výraz „grunt orny“, které do českého jazyka přeložíme jednoduše jako „ornice“. Výrazně lze tento jev pozorovat u spojení „ekologiczny artykuł spożywczy“, jehož ekvivalent lze zkrátit na „biopotravina“. K zajímavostem patří také výraz „błonnik pokarmowy“, jehož význam je nejlépe dohledatelný přímo v praxi. Jedná se o „vlákninu“. Při hledání významu pouze slova „błonnik“ zjistíme, že ekvivalentním výrazem je „celulóza“, což s opravdovým skutečným významem, vyskytujícím se například na obalech potravin jako součást složení, nijak nesouvisí. Ve slovníku se nalézá i opačný případ, kdy pro složité a zdlouhavé české slovní spojení existuje v polštině jednoslovný ekvivalent: „mléčné výrobky a vejce“ zastoupí v polštině pojem „nabiał“. Dále pak pro výraz „płodozmian“ existuje český ekvivalent zřejmě jen ve slovním spojení „osevní postup“.

U některých slov se původní tvar z výchozího jazyka nechává zachován jako je tomu u slova „zavlažovací (vodní) systém“ – „system wodny“. Zajímavostí je také překlad trojslovného polského spojení „dobrostan zwierząt hodowlanych“ ve významu dobré životní podmínky hospodářských zvířat, jehož český smysl byl formulován jako „pohoda zvířat“³.

³ (http://ec.europa.eu/agriculture/organic/animal-welfare/health_cs, 17. 3. 2011).

Téma „bioprodukty a ekologické zemědělství“ je v dnešní době aktuální a velmi rozšířené. Slovní zásoba týkající se této oblasti se rychle rozrůstá a pojmy jako jsou „kuskus“ „polenta“, „tofu“ nebo „sushi“ se staly užívanější než dříve. Oblast zdravé výživy je novodobým fenoménem a díky stále rozšiřujícímu se sortimentu potravin vysokých užitných hodnot se rozšiřuje také slovní zásoba v obou jazycích. Vznikají tak nové výrazy, které se ve starších vydáních slovníků nenachází. Například „tofu“ nebo „sushi“ jakožto tradiční japonské pokrmy našly své místo v naší i polské slovní zásobě.

3.2. ROZDÍLY V RODU

„Četná přejatá podstatná jména rodu ženského v češtině mají své protějšky v polštině zařazené k mužskému rodu. Podstatná jména cizího původu s příponou –ín/-in/-ýn jsou v češtině zpravidla mužského rodu, naproti tomu v polštině patří k rodu ženskému a mají zakončení na –ina/-yna. K mužskému rodu patří v polštině také nemalá skupina přejatých slov, která jsou v češtině rodu středního p.ř. „klíma“ – „klímat“.“ (Lotko 1986: 123–124) Příkladem je „vitamín“ – „witamina“. Jiným případem je „cytryna“, která je v polštině rodu ženského, ale v češtině je „citron“ nebo „proteína“ česky „protein“. Rozdíly v rodu jsou také u dalších slov: „słonecznik“ – „slunečnice“, „rzepak“ – „řepka“, „zasiew“ – „setba“. K dalším odlišnostem dochází u čísla. Polským protějškem k výrazu „těstoviny“ s tvarem množného čísla je „makaron“ čísla jednotného. Také „pěstování“ přeložíme jako „uprawy“.

3.3. ČLENĚNÍ SLOV PODLE OBORŮ

Téma ekologie a zdravé výživy zasahuje do mnoha společenských oblastí. Převážná část slov obsažených ve slovníku pochází z oboru zemědělství, potravinářství a ekologie. Ale mnohé výrazy zasahují do více okruhů společenského působení. Nacházejí se zde pojmy z biologie, geografie, medicíny i chemie a větším či menším rozsahem se těchto oblastí dotýkají i některé výrazy náležící převážnou částí svého významu právě do oblastí ekologie a zdravé výživy. Je zde i skupina slov, která pro svůj smysl ve zdravém způsobu života, našla okruh své působnosti v kategorii sportu. Některé skupiny slov patří z velké části do turistického ruchu. Dnes velmi rozšířený druh cestování – „ekoturistika“ a „agroturistika“ můžeme zařadit do skupiny ekologie a stejně tak náleží svým významem do kategorie turismu a cestovního ruchu.

V souboru slovíček pro dané téma se nejčastěji objevovaly pojmy z oblasti potravinářství. Jelikož se daná oblast vztahuje jak na pěstování rostlin, krmení zvířat tak i samotné biopotraviny, bylo řazení slovíček ze slovníku do této kategorie nejčastější. Některá slova se přímo vztahovala do oblastí klasického potravinářství, na příklad „chrzan“ („křen“), „sok“ („šťáva“), „kalarepa“ („kedluben“), „kapusta“ („zelí“), „olivy“ („olivy“), „cytryna“ („citron“). Jiná slova se spíše specializovala na oblast biologického potravinářství, tedy potravinářství působícího ve zdravé výživě. Na příklad „ciecierzyca“ („cizrna“), „cykoria“ („čekanka“), „gryka“ („pohanka“), „kuskus“ („kuskus“), „orkisz“ („špalda“), „otręby“ („otruby“), „soja“ („soja“), „aloes“ („aloe“) atd. Do oblastí zemědělství se pak řadila slova jako „płodozmian“ („osevní postup“), „produkcja rolna“ („zemědělská výroba“), „chów“ („chov“), „nawóz“ („hnojivo“), „poplony“ („meziplodiny“), „rolnik ekologiczny“ („ekologický zemědělec“) atd. Velké procento slov, vzhledem k tématu, náleželo do skupiny ekologie, a tudíž vlastnilo již zmiňované předpony „bio“ „eko“: „ogórek ekologiczny“, „ekologiczne mleko“ „ekologiczne maso“, „ekologiczne winogrono“ a jiná další slova s předponou „eko“.

4. FRAZEOLOGIZMY

Frazeologizmy tvoří další překladatelskou komplikaci. Pro zkoumanou oblast slov jich není uvedeno mnoho, ale obecně existuje spousta slovních spojení, ve kterých je výskyt názvů potravin častý. Na základě Lotkovi definice „Frazeologizmy jsou, jak známo, slovní spojení, která vstupují do výpovědi jako již předem ustálený celek. Ustálenost a významová vázanost frazeologismů má za následek i vázanost formální.“ (Lotko 1986: 101–102) jsme posuzovali jejich výskyt v naší slovní zásobě.

Pro některé polské frazeologizmy, vyskytující se ve slovníku, neexistují vhodné ekvivalentní frazeologizmy v češtině. „Ktoś jest zły jak chrzan“ je jedním z takovýchto frazeologismů, který nemá v češtině svůj doslovný protějšek. V české slovní zásobě najde slovo „křen“ uplatnění spíše v ustáleném přirovnání „pivo jako křen“.

V textu je též obvyklý výskyt frazémů. Výskyt frazémů jsme hodnotili a posuzovali pomocí definice frazémů a příkladů uvedených v práci českých jazykovědců Grepla, Hladké a Jelínka. „Frazém je ustálená kombinace alespoň dvou slovních forem, která má celistvý význam (zpravidla nerozložitelný na významy jednotlivých složek) a jejímž charakteristickým rysem je, že minimálně jeden z jejích komponentů je v dané funkci omezen pouze na tuto kombinaci (popřípadě na několik málo dalších).“ (Grepl, Hladká, Jelínek 2008: 71).

Příkladem frazému je „mieć cykorię“, znamenající v hovorové polštině „mít strach“. Jiným případem jsou frazémy nevětné. „Frazémy nevětné se zapojují do vět až v konkrétních kontextech a podle potřeby jsou v nich gramaticky formovány. Celková škála nevětných frazémů je velmi bohatá a není ostře ohraničena proti volným slovním spojení (k pomezím případům patří např. některá spojení sloves s abstraktními substantivy: ‚získat motiv‘, ‚mít motiv‘, ‚ztratit motiv‘).“ (Grepl, Hladká, Jelínek 2008: 71) Ve slovníku je takovýmto nevětným frazémem polské spojení „na łonie natury“, které v tomto případě má adekvátní český ekvivalent „v lůně přírody“.

Také některé další frazeologizmy prokázaly svoji významovou nekompatibilitu. Ve slovníku byly užity polské frazeologizmy „figa z makiem (z pasternakiem)“ a také „pokazać komuś figę“ ve významu něčeho, co není možné učinit, odříci někomu pomoc, nesplnit jeho prosbu, očekávání. Český frazeologismus, obsahující slovo fík, má tento tvar

„být jako fík“ a znamená „být zcela zdravý“. Polský ekvivalent zachovávající daný význam vypadá zcela odlišně: „być zdrów jak rydz“. Podobná situace nastala u spojení „groch z kapustą“. Tento frazeologizmus má odlišný významový obsah než jeho doslovný překlad a znamená „nepořádek, chaos“. Pokud bychom hledali české spojení nebo frazeologizmus se slovem „zelí“, našli bychom známou větu užívanou v hovorové češtině „lézt někomu do zelí“. Jiné frazeologizmy si zachovaly stejný význam i v doslovném překladu: „czuć/mieć pewny/mocny grunt pod nogami“ a mají svůj shodný protějšek také v češtině: „cítit/mít pevnou půdu pod nohama“. Stejně je tomu také v dalším případě použití frazeologizmu se slovem „půda“. „Grunt pali się mu pod nogami“ znamená doslovně „hoří mu půda pod nohama“, což je v českém jazyce běžně užívaná konstrukce. Podle Lotka si zhruba 1/3 frazeologizmů v obou jazycích zachovala ekvivalentní formu z významového i formálního hlediska. (Lotko 1986: 102)

U některých frazeologizmů se konstrukce změnila jen nepatrně. Známý frazeologizmus „mazat někomu med kolem úst (huby)“ se v polském rovnocenném spojení lehce liší svou formou: „mieć miód w ustach“. Podobně z frazeologizmu „Kujmy żelazo, póki gorące“ by se dalo vytušit, že se jedná o přísloví „Kuj železo, dokud je žhavé“.

„Častěji se setkáváme s frazeologismy, které se v obou jazycích výrazněji odlišují, zejména slovním složením, ale odkazují ke stejné mimojazykové skutečnosti, mají tedy podobný, resp. blízký celkový význam (...). Můžeme zde mluvit o významově paralelních, ale formálně odlišných frazeologismech. Někdy se může zdát, že překladatel použil neadekvátního frazeologizmu, protože slova, jež frazeologické spojení tvoří, jsou neekvivalentní.“ (Lotko 1986: 103)

5. TRANSLATOLOGICKÉ PROBLÉMY

5.1. POLYSÉMIE

„Slovní zásobu (lexikon) určitého jazyka tvoří souhrn všech jeho lexikálních jednotek, tj. jednovýznamových i vícevýznamových (polysémních) slov a ustálených slovních spojení. Jejich počet není v žádném jazyce přesně zjistitelný a neustále se mění. Přibližnou představu o slovní zásobě podávají velké výkladové slovníky. Odhaduje se, že aktivní individuální slovník (tj. slovní zásoba, kterou jedinec aktivně užívá ve svých mluvených a písemných projevech) tvoří zhruba 5 000 – 10 000 slov (samozřejmě v závislosti na mentálních schopnostech, vzdělání, sociálním zařazení apod.; množství slov může být i menší nebo větší), pasivní slovník (tj. slovní zásoba, které jedinec rozumí, ale efektivně ji neužívá) u středoškolsky vzdělaného člověka představuje přibližně 40 000 slov.“ (Grepl, Hladká, Jelínek 2008: 92)

Podle *Příruční mluvnice češtiny*, je polysémie definována jako „existence více než jednoho významu pro jednu formu.“ (Grepl, Hladká, Jelínek 2008: 89)

Zkoumaná slovní zásoba obsahuje rozsáhlé množství takovýchto polysémiálních slov. Některá mají i 5 a více jiných významů. „Natura“ česky „příroda“ má 7 rozdílných významů. Některá slova se mohou ještě dále specifikovat. „Ogród“ česky „zahrada“ můžeme kategorizovat dále podle druhého výrazu k němu přidělenému. Na příklad „ogród ziołowy“, „ogród różany“, „ogród zimowy“, „ogród tarasowy“. Jako další příklad polysémie můžeme uvést výrazy „feta“ nebo „squash“. Pro správný překlad je nutné vyvozovat skutečně myšlený význam slova přímo v kontextu.

6. VÝZNAM TÉMATU VE SLOVNÍ ZÁSOBĚ

Vzhledem k tomu, že je tato oblast poměrně nová, její jazyková stránka zatím není dostatečně probádaná. Nejspíše se bude i nadále rozvíjet slovní zásoba a do polštiny i češtiny budou pronikat nové výrazy charakteristické pro tento obor. Při podrobnější analýze slov a pojmů z oblasti bioproduktů a ekologického zemědělství narazíme na mnoho cizích výrazů z různých kategorií. Tato oblast je velmi rozsáhlá a ne příliš ohraničená, proto se ve zkoumané slovní zásobě vyskytla často i slova z jiných, ale do jisté míry souvisejících oborů. Ekologie a bioprodukce tak není orientovaná pouze na jednu část společenské působnosti. Proto ani její specializace ve vypracovaném slovníku není jednoznačná. Překlad některých slovíček, na příklad z oblasti fauny a flory, by vyžadoval speciální slovníky věnující se pojmům z této kategorie. Značná je také rozmanitost významu uvedených slov.

Některá často používaná slova se již stala součástí slovní zásoby. Výraz „feta“ je definován v polském slovníku jako ovčí sýr pocházející z Balkánu. Pokud výraz zadáme do českého korpusu, zjistíme, že v české slovní zásobě není tento pojem zřejmě natolik používaný, vzhledem k značně malému počtu příkladů. Naproti tomu v polském korpusu se výraz vyskytl častěji. Měl však dva rozdílné významy. V Polsku je též pojmem „feta“ označován „svátek“. Jedná se tedy o výše popsanou polysémii. Kdybychom chtěli najít přesný český ekvivalent, museli bychom zapátrat více v praxi. V České republice je tento výraz také známý, ale není příliš frekventovaný. Podle definice ve slovníku a internetu jde zřejmě o balkánský sýr, který je pod tímto názvem v českém jazykovém systému známější. Slova s předponami „eko“ a „bio“ jsou v dnešní době natolik známá a rozšířená, že není třeba hledat za ně ekvivalentní náhradu z domácí slovní zásoby. „Ekologické zemědělství“, „ekologická výroba“, „biologická diverzita“, „biologické potraviny“ lze zkracovat na „ekozemědělství“, „ekovýroba“, „biodiverzita“, „biopotraviny“ a původní význam je zachován.

V dnešní době jsou pojmy „ekologický“ a „biologický“ chápány spíše ve smyslu „zdraví“, „šetrný k životnímu prostředí“ oproti svému původnímu významu, který „ekologii“ charakterizoval především jako „nauku o životním prostředí“. Můžeme tak hovořit o rozšíření významového základu. Dostalo se nám tak nového pohledu na slovní zásobu a její následné obohacení o další významy slov nebo zcela nové výrazy. Nejen tato oblast však dokazuje, jak výrazně dochází k neustálému rozšiřování množství slov v obou jazycích.

7. PRACOVNÍ LISTY

A. SLOVNÍ ZÁSoba – EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ A BIOPRODUKTY

PL	CZ
aloes	aloe
amarant, szarłat	amarant, šarlat, nach, purpur
bawełna ekologiczna	ekologická bavlna
chów	chov
chrzan	křen
ciecierzyca	cizrna
cykoria	čekanka
daktyl	datle
dobrostan	pohoda zvířat, dobré životní podmínky
ekologiczne artykuły spożywcze	biopotraviny
ekologiczne mleko	biomléko
ekologiczne winogrono	hroznové biovíno
ekoturystyka	ekoturismus
figa	fík
gleba	půda
gospodarstwo ekologiczne	ekologická farma
grunt orny	orná půda
gryka	pohanka
imbir	zázvor
kalarepa	kedluben
kapusta	zelí
kompost	kompost
krajobraz	krajina
krokosz barwierski	světlice
kuskus	kuskus
len	len
marchew ekologiczna	ekologická mrkev
mięso ekologiczne	biomaso
natura	příroda
nawóz	hnojivo
obornik	hnůj
ogórek ekologiczny	ekologická okurka
olej rokitnikowy	rakytníkový olej
olej z wiesiołka	pupalkový olej
olej z pestek dyni	olej z dýňových semínek
oliwki	olivy
orkisz	špalda
otręby	otruby
owies	oves
pasza ekologiczna	ekologické krmivo
peľnoziarnisty	celozrnný
plodozmian	osevní postup
poplony	meziplodiny

produkcja ekologiczna	ekologická výroba
produkcja rolna	zemědělská výroba
produkty ekologiczne	bioprodukty
quinoa, komosa ryżowa	quinoa
rokietta siewna, rukola	rucola
rolnictwo ekologiczne	ekologické zemědělství
rolnik ekologiczny	ekologický zemědělec
rośliny strączkowe	luštěniny
róża chińska, okra	ibišek
różnorodność biologiczna	biodiverzita
rzepak	řepka
słonecznik	slunečnice
słonecznik łuskany	slunečnice loupaná
soczewica	čočka
soja	sója
sok owocowy	ovocná šťáva
squash, kabaczka	tykev
środowisko	životní prostředí
wiórki kokosowe	sušené kokosové ořechy
wody gruntowe	spodní vody
zasoby naturalne	přírodní zdroje
zioła prowansalskie	provensálské koření
żurawina	brusinka
żyżność	úrodnost

1. Přečtete si text

ROZPORZÁDZENIE RADY (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 RADA UNII EUROPEJSKIEJ uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego art. 37, uwzględniając Wniosek Komisji, uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego, a także mając na uwadze, co następuje:

Produkcja ekologiczna jest ogólnym systemem zarządzania gospodarstwem i produkcji żywności, łączącym najkorzystniejsze dla środowiska praktyki, wysoki stopień różnorodności biologicznej, ochronę zasobów naturalnych, stosowanie wysokich standardów dotyczących dobrostanu zwierząt i metodę produkcji odpowiadającą wymaganiom niektórych konsumentów preferujących wyroby wytwarzane przy użyciu substancji naturalnych i naturalnych procesów. Ekologiczna metoda produkcji pełni zatem podwójną funkcję społeczną: z jednej strony dostarcza towarów na specyficzny rynek kształtowany przez popyt na produkty ekologiczne, a z drugiej strony jest działaniem w interesie publicznym, ponieważ przyczynia się do ochrony środowiska, dobrostanu zwierząt i rozwoju obszarów wiejskich.

Należy dążyć do tego, by w produktach rolnictwa ekologicznego występowało jak najmniej organizmów modyfikowanych genetycznie. Istniejące wartości progowe obowiązujące dla znakowania stanowią pułapy odnoszące się wyłącznie do przypadkowego i nieuniknionego pod względem technicznym występowania organizmów zmodyfikowanych genetycznie.

Ekologiczna produkcja roślinna powinna przyczyniać się do utrzymywania i zwiększania żyzności gleby, a także zapobiegać jej erozji. Rośliny powinny być nawożone poprzez ekosystem gleby, a nie za pomocą dodawanych do gleby nawozów rozpuszczalnych.

Podstawowymi elementami systemu zarządzania ekologiczną produkcją roślinną są: zarządzanie żyznością gleby, wybór gatunków i odmian, wieloletni płodozmian,

recylink substancji organicznych i odpowiednie techniki uprawy. Dodatkowe nawozy, środki poprawiające żyzność gleby i środki ochrony roślin powinny być używane wyłącznie w przypadku, gdy ich użycie jest zgodne s celami i zasadami produkcji ekologicznej.

Ekologiczny chów zwierząt powinien opierać się na zasadzie poszanowania wysokich standardów dotyczących dobrostanu zwierząt, zaspokajać potrzeby związane z trybem życia danego gatunku zwierząt, a zarządzanie w odniesieniu do zdrowia zwierząt powinno opierać się na zapobieganiu chorobom. W związku z powyższym szczególną uwagę należy zwrócić na warunki w pomieszczeniach dla zwierząt, praktyki hodowlane i obsadę zwierząt. Ponadto należy wybierać rasy zwierząt, zwracając uwagę na zdolność zwierząt do przystosowania się do lokalnych warunków. Przepisy wykonawcze dotyczące produkcji zwierzęcej i produkcji w sektorze akwakultury powinny gwarantować co najmniej zgodność z przepisami Europejskiej konwencji o ochronie zwierząt hodowlanych i gospodarskich i następującymi po niej zaleceniami stałego komitetu.⁴

2. Najděte v textu informace, které považujete za klíčové. Podtrhněte/vypište klíčová slova.

3. Přeložte následující slovní spojení/věty bez slovníku. Poté je ověřte ve slovníku.

- w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych
- należy dążyć do tego
- utrzymywanie i zwiększanie żyzności gleby
- nawóz rozpuszczalny
- wybór gatunków i odmian
- wieloletni płodozmian
- dobrostan zwierząt
- obsada zwierzą

⁴ Dostupné na <http://www.biocert.pl/ramki.htm>, cit. 19. 4. 2011.

4. Najděte a zapište si význam zvýrazněných konstrukcí.

- **Ekologická metoda produkce** plní zatem **podvojnou funkci** společnou.
- **Istniejace wartości progowe obowiązujace dla znakowania** stanowią pułapy odnoszące się wyłącznie do **przypadkowego i nieuniknionego pod względem technicznym występowania** organizmów zmodyfikowanych genetycznie.
- Ekologiczny chów zwierząt powinien opierać się na zasadzie **poszanowania wysokich standardów dotyczących dobrostanu zwierząt**, zaspokajając potrzeby związane z trybem życia danego gatunku zwierząt, a zarządzanie w odniesieniu do zdrowia zwierząt powinno opierać się na **zapobieganiu chorobom**.

5. Přetlumočte polský text z cvičení 1 do češtiny.

6. Vytvořte písenny překlad textu z cvičení 1. Dbejte na styl.

C. KONTROLNÍ CVIČENÍ

1. Všimněte si následujících názvů institucí.

Państwowa Inspekcja

Agencja Rynku Rolnego

Ministerstwo rolnictwa i
rozwoju wsi

Inspekcja Jakości
Handlowej Artykułów
Rolno-Spożywczych

Agencja Restrukturyzacji
i Modernizacji Rolnictwa

Kasa Rolniczego
Ubezpieczenia
Społecznego

Program Rozwoju
Obszarów
Wiejskich na lata 2007-
2013

Jednostka Certyfikująca
w Rolnictwie
Ekologicznym

2. Rozhodněte, o kterou instituci se jedná v následujících textech.

TEXT 1

..... powstała w 1994 r. w celu wspierania rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. została wznaczonej przez Rząd RP do pełnienia roli akredytowanej agencji płatniczej. Zajmuje się wdrażaniem instrumentów współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej oraz udziela pomocy ze środków krajowych. Głównymi beneficjentami działań realizowanych przez są rolnicy, mieszkańcy wsi, przedsiębiorcy i samorządy lokalne udziela też pomocy podmiotom z sektora rybackiego.⁵

TEXT 2

..... realizuje wiele dodatkowych zadań zleconych przez państwo, m. in. wypłaca tzw. krajowe renty strukturalne, realizuje świadczenia kombatanckie dla inwalidów wojennych, obsługuje ubezpieczenie zdrowotne rolników, ich domowników, emerytów i rencistów, a także członków ich rodzin, pełniąc zarazem na rzecz NFZ funkcję płatnika składek na to ubezpieczenie.⁶

TEXT 3

..... ma na celu sprawdzanie czy:

A) artykuły rolno-spożywcze spełniają wymagania w zakresie jakości handlowej określone w przepisach o jakości handlowej oraz deklarowane przez producenta lub wprowadzającego do obrotu.

B) artykuły rolno-spożywcze są składowane lub transportowane w sposób zapewniający zachowanie ich właściwej jakości handlowej.⁷

⁵ Dostępne na <http://www.arimr.gov.pl/informacje-o-agencji.html>, cit. 19. 4. 2011.

⁶ Dostępne na <http://www.krus.gov.pl/krus/informacje-ogolne/>, cit. 19. 4. 2011.

⁷ Dostępne na <http://ijhars.pl/kontrola-jakosci.html>, cit. 19. 4. 2011.

3. Spojte výrazy.

zasoby	rolniczy
dobrostan	zielarskie
znoszenie	konsumentów
ekstrakty	paszami
system	jaj
żywienie	towarowe
ochrona	przepisy
zaufanie	zwierząt
surowe	naturalne
znaki	środowiska

4. Přečtěte si text a převyprávějte vlastními slovy proces zpracování mléka v ekologickém zemědělství.

Všimněte si slovní zásoby spojené s tématem.

Krowa i mleko

trzymać się na uwięzi	uvazovat
świeża i naturalna pasza	přírodní pastviny
obcinany	okleštěný
utrzymywać zgodnie z wymogami	udržovat v souladu s požadavky

W ekologicznym gospodarstwie krowy nie są trzymane na uwięzi, ani z dala od zielonych pastwisk bogatych w świeżą i naturalną paszę. Ich rogi nie są obcinane, a cielęta rodzą się naturalnie. Rolnicy utrzymują krowy zgodnie z wymogami, spełniając postulat zapewniania im dogodnych warunków, by dostarczały świeżego mleka o wysokiej jakości.

wyspecjalizowane mleczarnie	speciální mlékárny
butelkować	naplnit do lahví
prawie wyłącznie	téměř výlučně
ekologiczny surowiec	organický materiál

Rolnicy i ich pomocnicy gromadzą mleko i wysyłają je do wyspecjalizowanych mleczarni, które je butelkują, albo używają do produkcji świeżych i smakowitych serów, jogurtów, śmietany i lodów. W produkcji stosuje się prawie wyłącznie ekologiczne surowce.

nabiał	mléčné výrobky
gdzie, kiedy i przez kogo	kde, jak a kým
sklepy ze zdrową żywnością	prodejny s biopotravunami

Kiedy ekologiczne mleko jest już w butelce lub przetworzone zostało na nabiał, można umieścić specjalny znak lub słowa informujące o tym, gdzie, kiedy i przez kogo produkty zostały wytworzone. Później są one sprzedawane w takich miejscach, jak sklepy ze zdrową żywnością, supermarkety, restauracje i kawiarnie.

produkty mleczarskie	mléčné výrobky
przestrzegać zasady	řídit se pravidly
delektować się	vychutnávat si
płatki zbożowe	cereálie

Kiedy rodziny kupują mleko i inne produkty mleczarskie z tym specjalnym oznakowaniem, wiedzą, jakich zasad przestrzegał rolnik, by zapewnić krowom wygodne i zdrowe życie. Mogą o tym rozmyślać, delektując się jogurtem lub mlekiem z płatkami zbożowymi!⁸

5. Přeložte slogany propagační kampaně Evropské unie o ekologickém zemědělství do polštiny.

Ekologická produkce přispívá k vyšší úrovni biodiverzity a k ochraně rostlinných a živočišných druhů a přírodního prostředí.

Ekologická produkce zodpovědně využívá energii a přírodní zdroje.

Ekologická produkce zlepšuje život v půdě, přirozenou úrodnost půdy a kvalitu vody.

Ekologická produkce podporuje zdraví a pohodu zvířat.

Ekologické označování dává spotřebitelům jistotu, že výrobky byly vyprodukovány podle kontrolovaných ekologických norem.

Růst ekologického zemědělství vytváří více pracovních příležitostí, zlepšuje růst venkovské ekonomiky a přispívá k lepší péči o venkovskou krajinu.⁹

⁸ Dostupné na http://ec.europa.eu/agriculture/organic/the-farm/farm-fork/cow-milk_pl, cit. 19. 4. 2011.

⁹ Dostupné na http://ec.europa.eu/agriculture/organic/toolbox/messages-slogans_cs, cit. 19. 4. 2011.

6. Doplňte chybějící slova z nabídky ve správném tvaru.

EKOLOGICZNY SOK Z ARONII

To niewielkie drzewko lub występujący pospolicie w naszym kraju. Ma czarne owoce o kwaskowatym, smaku, z których przyrządzać można dżemy, soki oraz wina. Aronia to nie tylko składnik kulinarnych Nie wolno zapominać o leczniczych tej niepozornej, ale jakże użytecznej rośliny. Sok z owoców aronii bogaty jest w witaminy A, E, C, PP oraz B, a także związki zwane antocyjanami. Te ostatnie posiadają właściwości uszczelniające, zwłaszcza w gałce ocznej oraz w nogach. Dlatego właśnie soki z aronii polecane są osobom mającym oraz osobom cierpiącym na i zaburzenia krążenia w nogach. Nadmienmy, iż w podobnych celach stosować możemy także soki z czarnej porzeczki oraz czernicy. także pamiętać o właściwościach aronii. Zawarte w jej owocach substancje czynne mają do „zmiatania“ wolnych rodników w naszym Zbyt duża ilość wolnych rodników może być przyczyną chorób nowotworowych oraz chorób układu krążenia. Sok z aronii można zrobić samodzielnie. Sok z aronii można bez większych problemów nabyć w sklepach z ekologiczną. Ze względu na dużą odporność znakomicie nadaje się ona bowiem do uprawy w systemie ekologicznym.¹⁰

NABÍDKA:

kłopoty ze wzrokiem, organizm, żyłak, żywność, nalewka, krzew, cierpki, naczynie krwionośne, powstawanie, właściwości, należy, antyoksydacyjny, borówka, zdolność, przetwórcy

¹⁰ Dostępne na <http://biokurier.pl/archiwum/14biokurier>, cit. 19. 4. 2011.

SLOVNÍ ZÁSoba

7. Doplněte k číslům názvy ovoce a zeleniny z nabídky.

a)

1..... 5.....

2..... 6.....

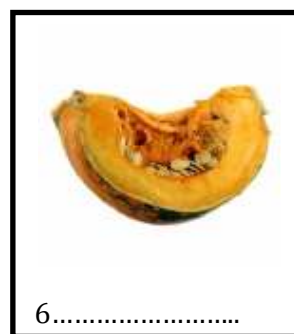
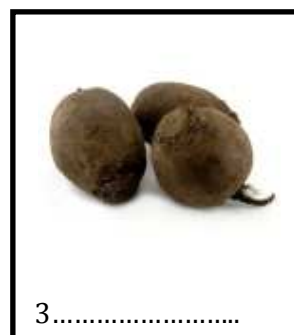
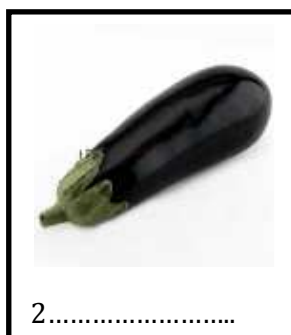
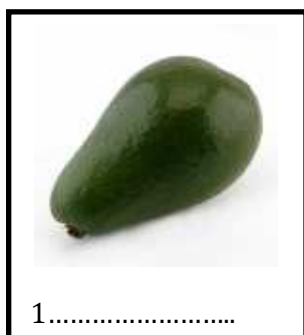
3..... 7.....

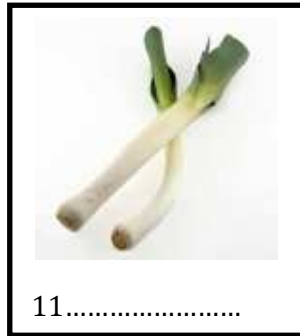
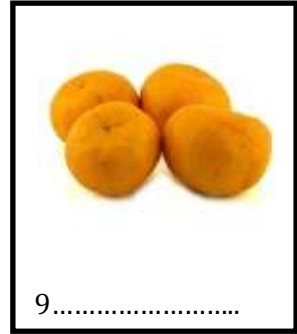
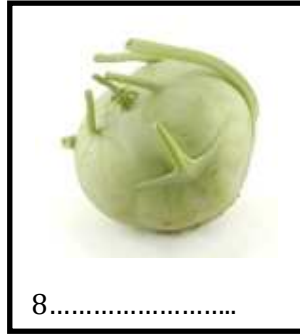
4..... 8.....

NABÍDKA:

Squash (kabaczki), pomidor, ziemniak, róža
chińska (okra), papryka, czosnek, fasola,
bakłazan.

b)

NABÍDKA: Koper włoski (fenkuł), bakłażan, awokado, imbir, buraki, daktyle, cykoria, dynia, klementynki, śliwki, por, kalarepa.

8. Doplňte vlastní asociace ke slovu EKOROLNICTWO.

9. Spojte pojmy s jejich definicemi a doplňte do tabulky s čísly příslušná písmena.¹¹

1	Agroekologia
2	bio-
3	bylina
4	chów zwierząt
5	czynniki środowiska
6	fitoekologia
7	gleba
8	intensyfikacja rolnictwa
9	juwenilność
10	melasa
11	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
12	rolnictwo
13	środowisko

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	

A	wieloletnia roślina zielna
B	biologicznie czynna zewnętrzna powłoka litosfery, składająca się z cząsteczek minerałów
C	dziedzina gospodarki zajmująca się produkcją żywności dla człowieka, która polega na uprawie gleby, pielęgnacji roślin i hodowli zwierząt
D	racjonalna pielęgnacja zwierząt, której celem jest pozyskanie mleka, mięsa, jaj, skór itp.
E	instytucja państwowa realizująca Politykę Ekologiczną Państwa poprzez finansowanie inwestycji w ochronie środowiska i gospodarce wodnej
F	pierwszy człon (lub rdzeń) wyrazów złożonych, wyrażający związek z życiem lub procesami życiowymi
G	dział ekologii zajmujący się badaniem współzależności między organizmami w uprawach rolniczych, ogrodnictwych, warzywniczych a środowiskiem ich rozwoju
H	całościowy czynników fizycznych (klimat), chemicznych (np. gleba) i biotycznych (np. konkurencja), w którym żyją żywe organizmy
I	dział ekologii zajmujący się badaniem wpływu różnych czynników (np. klimatycznych, glebowych, zwierząt) na rośliny (zespoły roślinne)
J	stadium rozwoju rośliny do chwili wejścia w okres owocowania
K	uwarunkowania żywej i nieorganicznej przyrody, wpływające na organizm, populację i biocenozę
L	produkt uboczny otrzymywany podczas produkcji cukru
M	podnoszenie produkcji rolnej poprzez zwiększanie nakładów i środków materialnych na jednostkę powierzchni albo poprzez wzrost nakładów pracy

¹¹ Dostępne na http://sloownik.ekologia.pl/115_Leksykon_ekologii_i_ochrony_srodowiska/1_A_0_alfabetycznie.html, cit. 19. 4. 2011.

10. Seřadźte vĕty (postup receptu) podle posloupnosti.

Bĕyskawiczny krem z dyni

Skĕladniki:

1 ŕredniej wielkoŕci dynia BIO (okoĕo 1,5-2 kg)

3 ŕrednie marchewki BIO

2-3 cebule BIO

1 por BIO

1l mleka BIO

2 łyźki maŕa BIO

3-4 l wody

Garŕc pestek dyni BIO

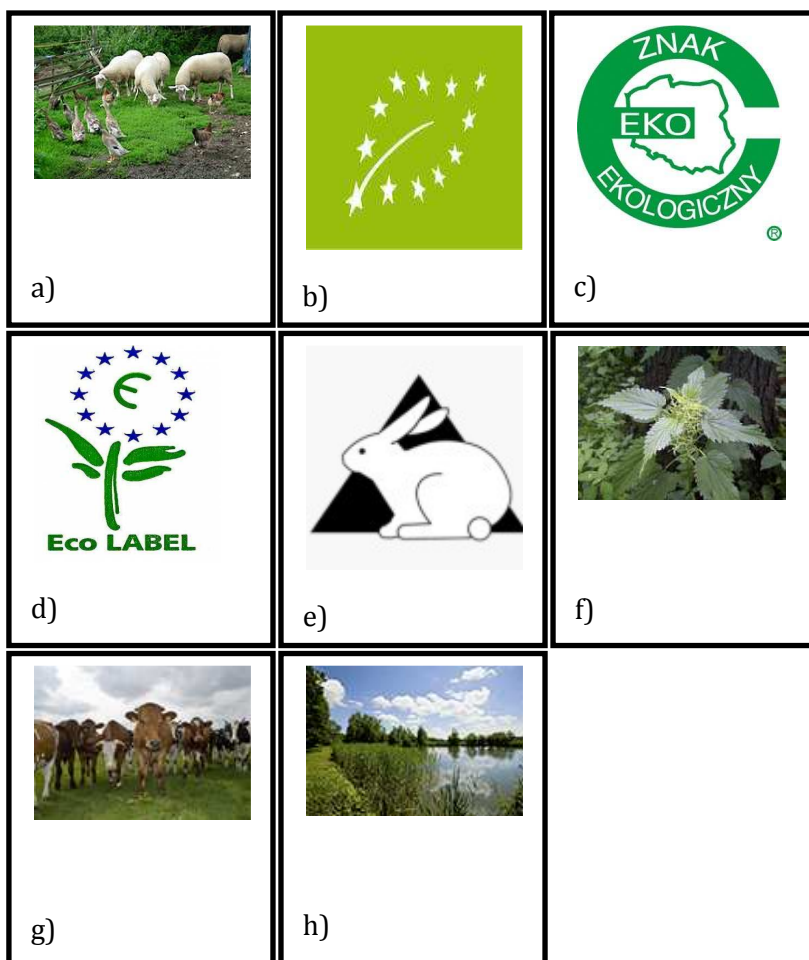
Przyprawy: sĕl, pieprz, łyźeczka curry i zioĕ prowansalskich BIO

- a) Do ostrzejszej wersji zupy moźna dodać papryczkĕ chili lub jej suszony odpowiednik.
- b) Do pĕynnej masy dodać mleko, maŕo, przyprawy i zagotować.
- c) Jako dodatek do zupy moźna podać peĕnoziarniste grzanki z parmezanem BIO.
- d) Wszystkie warzywa obrać, pokroić na duźe kawaĕki i gotować do miĕkkoŕci.
- e) Gotowĕ zupĕ przelać do miseczki i posypać upraźonymi na rozgrzanej patelni pestkami dyni.
- f) Gdy sĕ miĕkkie zmiksować na jednolity pĕyn w mikserze lub blenderem.¹²

1	2	3	4	5	6

¹² Dostupnĕ na <http://biokurier.pl/archiwum/14biokurier>, cit. 19. 4. 2011.

11. Pojmenujcie obrazy a spojcie je s texty.

A) Pokrzywa

B) Stado bydła z ekologicznej hodowli

C) Staw rybny

D) Logo dla rolnictwa ekologicznego

E) Ecofarm

F) Oficjalny znak ekologiczny w Polsce

G) Znak rolnictwa ekologicznego Unii Europejskiej

H) Nie testowane na zwierzętach

1. Gwarantuje, że wyrób nie powoduje negatywnych skutków dla środowiska naturalnego i zdrowia w trakcie całego okresu życia produktu.¹³
2. To główne, oficjalne wyróżnienie europejskie, przyznawane wyrobom spełniającym najostrzejsze wymogi względem norm środowiskowych. Produkt oznaczony takim znakiem jest mniej szkodliwy dla środowiska.¹⁴
3. „Euroliść”- europejskie logo żywności ekologicznej powoduje, że konsumenci mają pewność co do pochodzenia i jakości kupowanej przez siebie żywności i napojów.¹⁵
4. Ta niewielka bylina dorasta do 1m wysokości a jej liście pokryte są drobnymi włoskami zawierającymi parzący płyn. Jest nie tylko cennym zipem leczniczym.¹⁶
5. Zbiornik wodny, sztuczny staw, który służy do hodowli lub tymczasowego przetrzymywania ryb.¹⁷
6. Rolnictwo ekologiczne podkreśla, że ból i cierpienie zwierząt muszą być zredukowane do minimum w ciągu całego ich życia. Z tego właśnie względu ogranicza się czas transportu, a techniki uboju muszą być możliwie szybkie i jak najmniej bolesne.¹⁸
7. W ekologicznym gospodarstwie krowy nie są trzymane na uwięzi, ani z dala od zielonych pastwisk bogatych w świeżą i naturalną paszę.¹⁹
8. Gospodarstwo rolne nastawione na określony rodzaj produkcji.²⁰

¹³ Dostępne na <http://ecological.pinger.pl/m/1423523>, cit. 19. 4. 2011.

¹⁴ Dostępne na <http://ecological.pinger.pl/m/1423523>, cit. 19. 4. 2011.

¹⁵ Dostępne na http://ec.europa.eu/agriculture/organic/eu-policy/logo_pl, cit. 19. 4. 2011.

¹⁶ Dostępne na <http://biokurier.pl/component/content/article/39-artykuy-gowna/233-pokrzywa-chocia-parzy-jest-zdrowa>, cit. 19. 4. 2011.

¹⁷ Dostępne na http://pl.wikipedia.org/wiki/Staw_rybny, cit. 19. 4. 2011.

¹⁸ Dostępne na http://ec.europa.eu/agriculture/organic/animal-welfare/husbandry_pl, cit. 19. 4. 2011.

¹⁹ Dostępne na http://ec.europa.eu/agriculture/organic/the-farm/farm-fork/cow-milk_pl, cit. 19. 4. 2011.

²⁰ Dostępne na <http://sjp.pwn.pl/slownik/2458558/farma>, cit. 19. 4. 2011.

12. Spojte pojmy s jejich definicemi a doplňte do tabulky s čísly příslušná písmena.²¹

1	Dobrostan zvířat
2	Ekoturystyka
3	Erozja gleby
4	Hodowla zvířat
5	Humus (próchnica)
6	Kanały rynkowe
7	Łąki
8	Nawozy
9	Organizmy zmodyfikowane genetycznie (GMO)
10	Pasza
11	Różnorodność biologiczna

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	

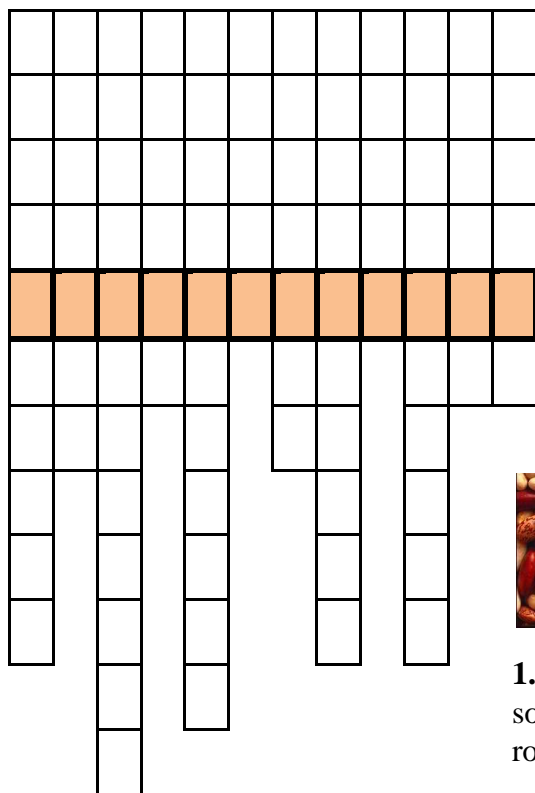
A	liczba i zróżnicowanie żywych organizmów na danym obszarze
B	żywność, którą karmiony jest inwentarz w gospodarstwach rolnych
C	trawiaste obszary porośnięte zróżnicowaną niską roślinnością, wykorzystywane do lekiego wypasu zwierząt
D	wymywanie gleby przez wodę i wiatr może być potęgowane przez uprawę ziemi
E	rośliny i zwierzęta, których materiał genetyczny został zmodyfikowany za pośrednictwem interwencji naukowej, są zakazane w rolnictwie ekologicznym
F	element mający kluczowe znaczenie dla rolników zajmujących się ekologiczną produkcją, zapewniający bezstresowe oraz odpowiednie środowiska dla różnych gatunków zwierząt hodowlanych
G	obornik i innego rodzaju materia organiczna wykorzystywana w rolnictwie ekologicznym do użyźniania gleby, stosowana zamiast nawozów sztucznych
H	prowadzenie produkcji zwierzęcej w ramach produkcji rolnej
I	sposoby udostępniania produktów do nabycia przez konsumentów
J	materia organiczna powstała z rozkładających się bądź rozłożonych roślin lub substancji pochodzenia zwierzęcego
K	turystyka bazująca na połączeniu środowiska naturalnego z wiejskim

²¹ Dostupné na http://ec.europa.eu/agriculture/organic/glossary_pl&start=1, cit. 19. 4. 2011.

13. Doplňte do křížovky biopotraviny z obrázků a tajenku dopište do textu.

BIO...

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Ziarna soczewicy, są jednym z najbogatszych roślinnych źródeł wartościowych składników odżywczych. Są bardzo bogate w błonnik, który nie tylko obniża poziom złego, ale również zapobiega nagłym wzrostom poziomu cukru we krwi i sprzyja prawidłowemu działaniu układu pokarmowego.²²

1. Fasola i soczewica to rośliny

2. Sok z tego warzywa polecany jest w osłabieniu, okresie rekonwalescencji, anemii, jako środek odżywczy dla skóry i poprawiający wzrok.²³ To ekologiczna

3. liczba i zróżnicowanie żywych organizmów na danym obszarze tobiologiczna.²⁴

²² Dostępne na <http://biokurier.pl/component/content/article/37-gowny/447-soczewica-bio-zamiast-miesa>, cit. 19. 4. 2011.

²³ Dostępne na <http://www.ekozakupy24.pl/produkt/551/marchewka-ekologiczna>, cit. 19. 4. 2011.

²⁴ Dostępne na http://ec.europa.eu/agriculture/organic/glossary_pl&start=1, cit. 19. 4. 2011.

4. Roślina uprawna – uprawiana jako warzywo o bardzo dużych wartościach odżywczych. Należy do grupy tzw. roślin strączkowych.²⁵

To.....

5.

6. Próchnica (.....) to bezpostaciowe, organiczne szczątki w różnym stadium mikrobiologicznego i fizykochemicznego procesu rozkładu, głównie roślinne, nagromadzone w glebach, albo na jej powierzchni (np. w lesie).²⁶

7. To potrawa sporządzana głównie ze świeżych warzyw.²⁷

8. To roślina oleista.

²⁵ Dostępne na <http://pl.wikipedia.org/wiki/Fasola>, cit. 19. 4. 2011.

²⁶ Dostępne na http://pl.wikipedia.org/wiki/Pr%C3%B3chnica_%28gleba%29, cit. 19. 4. 2011.

²⁷ Dostępne na <http://pl.wikipedia.org/wiki/Sa%C5%82atka>, cit. 19. 4. 2011.

9. włoski jest rośliną dwuletnią lub byliną, podobną z wyglądu do naszego kopru ogrodowego.²⁸

10. przyrodnicze (naturalne) dostarcza rolnictwu wszelkich niezbędnych zasobów do produkcji żywności o wysokiej jakości, przeznaczonej do konsumpcji.²⁹

11. Rokietta siewna (.....) w kuchni śródziemnomorskiej wykorzystywana jest w charakterze sałatki.³⁰

12. Tradycyjny produkt spożywczy łączący cechy makaronu i kaszy, a także nazwa przyrządzanej z niego potrawy.³¹

²⁸ Dostępne na <http://parda.w.interia.pl/088.html>, cit. 19. 4. 2011.

²⁹ Dostępne na http://ec.europa.eu/agriculture/organic/environment_pl, cit. 19. 4. 2011.

³⁰ Dostępne na http://pl.wikipedia.org/wiki/Rokietta_siewna, cit. 19. 4. 2011.

³¹ Dostępne na <http://pl.wikipedia.org/wiki/Kuskus>, cit. 19. 4. 2011.

14. Vyškrtejte slova, která nepatří do elipsy.

15. Simultánně přetlumočte text.

TARGI BIO FACH 2011

16. Simultánně přetlumočte text nahrávky. K dispozici máte následující klíčová slova. Jejich ekvivalenty si předem připravte s pomocí slovníku.

dzierżawcy działek
grabki,
grunty orne
hodować zwierzęta
kawałek ekogospodarstwa
konfitury
nawadnianie
nawiezienie obornika ekolo- gicznego
ogród ziołowy
pola namiotowego
powierzchnia
przetwórnia

przetwory
przewidziana
rozpowszechnić
staw rybny
szkółka drzew parkowych
taczki
własna działka
zakresie upraw ekolo- gicznych
zasiew
zielnik
zioła
życzenie z opieki

17. Simultánně přetlumočte text z nahrávky.

NOWA, EKOLOGICZNA UE

D. KLÍČ KE CVIČENÍM

2. C: TEXT 1 - Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

TEXT 2 - Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

TEXT 3 - Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-spożywczych

3. C: zasoby	naturalne
dobrostan	zwierząt
znoszenie	jaj
ekstrakty	zielarskie
system	rolniczy
żywienie	paszami
ochrona	środowiska
zaufanie	konsumentów
surowe	przepisy
znaki	towarowe

5. C: Produkcja ekologiczna wspomaga różnorodność biologiczną, chroni gatunki i naturalne siedliska.

Produkcja ekologiczna odpowiedzialnie wykorzystuje energię i zasoby naturalne.

Produkcja ekologiczna zwiększa życie glebowe, naturalną żyzność gleby i poprawia jakość wody.

Produkcja ekologiczna promuje zdrowie i dobrostan zwierząt.

Ekologiczne etykietowanie daje konsumentom pewność, że produkty zostały wytworzone i objęte kontrolą zgodnie z ekologicznymi standardami.

Rozwój rolnictwa ekologicznego zwiększa możliwości zatrudnienia i rozwoju ekonomicznego wsi oraz przyczynia się do zachowania i upiększania wiejskiego krajobrazu.

6. C: krzew, cierpkim, nalewki, przetworów, właściwościach, naczynia krwionośne, kłopoty ze wzrokiem, żyłki, borówki, należy, antyoksydacyjnych, zdolność, organizmie, powstawania, żywnością

7. C a): 1. fasola, 2. ziemniak, 3. bakłażan, 4. squash, 5. papryka, 6. róża chińska (okra), 7. czosnek, 8. pomidor.

7. C b): 1. awokado, 2. bakłażan, 3. buraki, 4. cykorja 5. daktyle, 6. dynia, 7. imbir, 8. kalarepa, 9. klementynki, 10. koper włoski, 11. por, 12. śliwki.

9. C: 1. – G, 2. – F, 3. – A, 4. – D, 5. – K, 6. – I, 7. – B, 8. – M, 9. – J, 10. – L, 11. – E, 12. – C, 13. – H

10. C:

1	2	3	4	5	6
d	f	b	e	a	c

11. C:

a)	E	8
b)	D	3
c)	F	1
d)	G	2
e)	H	6
f)	A	4
g)	B	7
h)	C	5

12. C: 1. – F, 2. – K, 3. – D, 4. – H, 5. – J, 6. – I, 7. – C, 8. – G, 9. – E, 10. – B, 11. – A

13. C: 1. strączkowe, 2. marchew, 3. różnorodność, 4. fasola, 5. klementynki, 6. humus,

7. sałatka, 8. słonecznik, 9. koper, 10. środowisko, 11. rukola, 12. kuskus.

TAJENKA: cholesterolu

14. C: biorytm fizyczny, trucizna, statek, olej napędowy, makijaż, fartuch laboratoryjny, frytki, mięśnie obręczy kończyny dolnej, trzustka, ekran

15. C: **TARGI BIOFACH 2011**

16-19 lutego 2011 to dni, w których odbędzie się kolejna edycja norymberskich Targów Biofach. Największej światowej imprezy branży ekologicznej towarzyszyć będą targi kosmetyki naturalnej Vivaness oraz szereg innych wydarzeń. Targi Biofach + Vivaness to najważniejsze międzynarodowe forum handlowców oferujących ekologiczną żywność i inne produkty naturalne, miejsce spotkania i wymiany doświadczeń producentów, przetwórców i dystrybutorów z całego świata. W lutym 2010 r. podczas 21 edycji targów Biofach swoją ofertę przedstawiło 2.557 wystawców z 87 krajów (66 % spoza Niemiec), a targi odwiedziło 43.669 specjalistów z całego świata (ze 121 krajów, 38 % odwiedzających spoza Niemiec).³²

³² Dostępne na <http://biokurier.pl/aktualnosci/287-targi-biofach-2011>, cit. 19. 4. 2011.

16. C:

ZOSTAŃ BIOFARMERSEM!

UPRAWIAJ WŁASNY KAWAŁEK EKOLOGOSPODARSTWA!

Własna działka w ekologicznym gospodarstwie? Taki pomysł sprawdził się już w Zachodniej Europie. Jan Czaja, rolnik z Małopolski, postanowił spróbować rozpowszechnić go w Polsce. W ramach ok 20 hektarowego gospodarstwa wydzielonych zostało 100 działek, o powierzchni 5, 70 ara każda. Na przewidzianej do wynajmu powierzchni znajdują się grunty orne (pod warzawa jednoroczne), sady, zielnik, szkółka drzew parkowych i staw rybny.

Kim jest Biofarmers?

Biofarmersi to dzierżawcy działek, będą wspólnie prowadzić podgospodarstwo ekologiczne w którym znajdą się uprawy warzyw, owoców (głównie miękkich), staw rybny, szkółka drzew parkowych i ogród ziołowy. Cena najmu działki zawiera (przygotowanie 3 ha do uprawy na wiosnę wraz z nawiezieniem obornika ekologicznego, opiekę nad uprawami, ochronę, nawadnianie i prawo do korzystania z małej przetworni jaka znajdzie się w gospodarstwie).

Rolnik ekologiczny pomaga.

Wiosną 3 ha zaorane, nawiezione obornikiem naturalnym, wybronowane i przygotowane do zasiewu będą czekały na biofarmersów którzy obsięją swoje 3 ary warzywami jednorocznymi wg. uznania. Pod nieobecność całością opiekował się będzie rolnik. Pod koniec sezonu to co pozostane z nadprodukcji lub niezostanie przetworzone przez biofarmersów w małej gospodarskiej przetworni na soki, konfitury czy dżemy i inne, będzie mogło zostać sprzedane przy współpracy z rolnikiem. Środki uzyskane ze sprzedaży produktów zostaną podzielone pomiędzy rolnika właściciela gospodarstwa rolnego i biofarmersa. *Chętni sami planują zasiewy, mając na uwadze fakt, że na 1 arze można wyprodukować warzywa dla 1 osoby na cały rok. Prócz uprawy warzyw i owoów na własne potrzeby po zaniżonych cenach nadprodukcję można sprzedać pod certyfikatem rolnika* – tłumaczy Jan Czaja. Przez cały sezon biofarmersi będą mogli korzystać z pomocy i wiedzy rolnika w zakresie upraw ekologicznych (czyli nauczą się uprawiać warzywa i owoce lub też hodować zwierzęta), dowiedzą się jak uprawiać i zbierać zioła (opieka zielarki), będą mogli korzystać z małej przetworni która znajdzie się

tuż obok farmy biofarmersów w tym na życzenie z opieki gospodyni która nauczy jak robić domowe przetwory, narzędzi rolniczych takich jak grabki, łopatki, taczki i inne oraz pola namiotowego.³³

17. C:

NOWA, EKOLOGICZNA UE

W czerwcu 2007 r. ministrowie rolnictwa z całej Europy przyjęli rozporządzenie, które pozwoli na przyspieszenie rozwoju rolnictwa ekologicznego w Unii Europejskiej. Nowe rozporządzenie UE (WE) 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych, uchylające Rozporządzenie (EWG) Nr 2092/91, jest mniej skomplikowane i lepiej przygoowane niż poprzedni dokument. Rozporządzenie będzie obowiązywać od 1 stycznia 2009 r. Jest ono winikiem posiedzenia Rady Europejskiej w październiku 2004 r., dotyczącego Europejskiego Planu Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa, który określa strategiczną wizję udziału rolnictwa ekologicznego w Europejskiej Wspólnej Polityce Rolnej. Od momentu złożenia w 2005 r. pierwszej propozycji nowego Rozporządzenia, negocjacje pomiędzy Komisją a Państwami Członkowskimi były prowadzone w czasie prezydencji trzech różnych Państw Członkowskich UE i dopiero w 2007 r. dokument został ostatecznie przyjęty. Nowe Rozporządzenie będzie obowiązywało od 1 stycznia 2009 roku. Jest to dobrze opracowane prawo dotyczące rolnictwa ekologicznego i produkcji, kładące podwaliny pod trwały rozwój produkcji ekologicznej w ramach wspólnych celów i zasad przestrzeganych na wszystkich szczeblach produkcji, przygotowania i dystrybucji produktów ekologicznych oraz ich kontroli.³⁴

³³ Dostępne na <http://biokurier.pl/archiwum/14biokurier>, cit. 19. 4. 2011.

³⁴ Dostępne na http://ec.europa.eu/agriculture/organic/toolbox/marketing-material_pl, cit. 19. 4. 2011.

ZÁVĚR

Úkolem této práce bylo představit téma bioprodukty a ekologické zemědělství z jazykového hlediska. Mým hlavním cílem bylo uspořádat a vytvořit slovní zásobu, odpovídající obsahu daného tématu. V první části jsem rozebírala jazykové jevy a pokoušela se o jejich charakteristiku. Na základě vědeckých textů českých a polských jazykovědců jsem posuzovala mnou zkoumanou škálu slov a hledala konkrétní příklady. Zabývala jsem se problematikou přejatých slov, kterých se v mé práci vyskytlo mnoho. Vysvětlila jsem význam a původ nejčastěji používaných předpon „eko“ a „bio“, snažila jsem zobrazit podobnosti a odlišnosti v polských a českých přejatých slovech.

V praktické části, sestávající z pracovních listů, jsem zformovala soubor cvičení a textů určených k tlumočení a překladu. Cvičení jsem sestavovala tak, aby jako celek působily poutavě a zábavně. Texty a materiály k procvičování slovní zásoby poskytují i základní přehled reálií. Mým hlavním záměrem bylo sestavit cvičení způsobem, který by pomohl zefektivnit výuku překladu a tlumočení. Tohoto cíle jsem se snažila dosáhnout tím, že jsem za složitější cvičení zařadila jednodušší a hravější úkoly doplněné množstvím ilustrací.

Třetí část práce je uložena na přiloženém CD. Jedná se o slovní zásobu, kterou jsem vytvořila na základě pracovních listů. Další výrazy jsem doplnila z internetových textů.

Významným zdrojem informací pro zpracování cvičení a slovní zásoby byl především internet, vzhledem k tomu, že o daném tématu nebylo dosud vydáno příliš publikací. Příklady užití jednotlivých slov byly čerpány také z jazykových korpusů zveřejněných na internetu. Ke zpracování slovní zásoby byly použity polské a české výkladové slovníky.

Tvorba této práce byla velmi zajímavá a kreativní. K volbě tématu přispěla především jeho aktuálnost a popularita. Jelikož dané téma nebylo zatím nikým příliš vymezeno a ohraničeno, také slovní zásobu nelze přímo vymežit. Je zde zahrnuto množství slov z mnoha oblastí, které s tématem více či méně souvisí. Cílem práce bylo popsat téma co nejvýstižněji a zaměřit se na co nejtypičtější výrazy patřící do zmiňované kategorie. Přesto ve slovní zásobě obou jazyků existují jistě mnohé další pojmy a výrazy, které by mohly být do oblasti ekologického zemědělství a biopotraviny začleněny.

PŘÍLOHA - STRUČNÝ SLOVNÍK

Hasło	HESLO
agroekologia	agroekologie
agrotechnika	agrotechnika
agroturystyka	agroturistika
aloes	aloe
amarant,amarantus, szarłat	amarant, šarlat, nach, purpur
antyoksydacyjny	antioxidační
arbuz	meloun
aromatyczny	aromatický, vonný
aronia	aronie, temnoplodec
awokado	avokádo
bambus	bambus
barwniki naturalne	přírodní barviva
bawełna ekologiczna	ekologická bavlna
biocentrum	biocentrum
biodegradowalny	–
blonnik pokarmowy	vláknina
bób	bob
borówka czernica	borůvka
brokuł	brokolice
brukselka	růžičková kapusta
ciecierzyca	cizrna
cukier owocowy, fruktoza	ovocný cukr, fruktóza
cykas, sagowiec, drzewo sagowe	ságovník
cykoria	čekanka
cytryna	citron
czarna porzeczka	černý rybíz
daktyl	datle
dieta	dieta
dobrostan zwierząt hodowlanych	pohoda zvířat
dojrzały	zralý
drzewo owocowe	ovocný strom
ecofarm, ekologiczna farma	ekofarmy, biofarma
ekocertyfikat	ekologický certifikát
ekojarmark	ekoveletrh
ekoklimat	ekoklima
ekokonwersja	–
ekolabelling	ekolabelling
ekolog	ekolog
ekologia	ekologie

Hasło	HESLO
ekologia człowieka	ekologie člověka
ekologia krajobrazu, geoekologia	geoekologie
ekologiczne mięso	biomaso
ekologiczne mleko	biomléko
ekologiczne winogrono	hroznové biovíno
ekologiczny artykuł spożywczy	biopotravina
ekologista	ekologista
ekologizm	ekologismus, ekologizmus
eko-marketingowiec	–
ekoprzepisy	ekologické recepty, bio recepty
ekosystem	ekosystém
ekoturystyka	ekoturismus, ekoturistika
energia	energie
Fair Trade, Sprawiedliwy Handel	Fair Trade
feta	feta
figa	fík
fitoekologia	fytoekologie
gastronomia	gastronomie
giełda	burza
gleba	půda
gospodarstwo	hospodářství
gotować	vařit
grunt orny	ornice
gryka	pohanka
herbata	čaj
homeostaza	homeostaze
chemiczny	chemický
chów	chov
chrzan	křen
imbir	zázvor
jarmark	jarmark
jogurt sojowy	sojový jogurt
juwenilność	–
kakaowiec	kakaovník
kaki, hurma wschodnia	kaki, tomel, churma
kalafior	květák
kalarepa	brukev, kedluben
kapusta	zelí
karczoch	artyčok
kauczukowiec, drzewo kauczukowe	kaučukovník, kaučukový strom
kokos	kokos, kokosovník
kompost	kompost
kondycja	kondice
konfitury	zavařenina, džem

Haslo	HESLO
konserwant	konzervátor, konzervant
konsument	konzument, spotřebitel
konsumpcja	spotřeba
korzeń łopianu	kořen lopuchu
kosmetyka naturalna	přírodní kosmetika
krajobraz naturalny	přírodní krajina
krokosz barwierski	světlice barvířská
kurnik	kurník
kuskus	kuskus
kwasy omega-3	omega-3
kwasy omega-6	omega-6
lek, lekarstwo	lék, léčivo
lekkostrawny	lehce stravitelný, snadno stravitelný
len	len
magnez	hořčík, magnezium
mąka razowa	žitná mouka
makaron	těstoviny
marchew ekologiczna	ekologická mrkev
maść	mast
melasa	melasa
metabolizm	metabolismus, látková přeměna
miód	med
mozzarella	mozzarella
musli	müsli
nabiał	mléčné výrobky a vejce
nasiennictwo	semenářství
natura, przyroda	příroda
nawadnianie	závlaha
nawóz	hnojivo
niskotłuszczowy	nízkotučný, s nízkým obsahem tuku
obornik, gnój	hnůj
odmiana	odrůda
odpad	odpad
ogórek ekologiczny	ekologická okurka
ogród	zahrada, park
ogrodnik	zahradník
olej rokitnikowy	rakytníkový olej
olej sezamowy	sezamový olej
olej z pestek dyni	olej z dýňových semínek
olej z wiesiołka	pupalkový olej
oliwa z oliwek	olivový olej
oliwka, drzewo oliwne	olivovník
oliwki	olivy
orkisz	špalda

Hasło	HESLO
orkiszowy	špaldový
orzeszek piniowy	piniový oříšek
orzeszek pistacjowy	pistáciiový oříšek
otręby	otruby
owies	oves
panel solarny, panel słoneczny	solární panel, kolektor
para	pára
pasza ekologiczna	ekologické krmivo
peľnoziarnisty	celozrnný
plantacja	plantáž, pole
plantator	plantážník
płatki owsiane	ovesné vločky
plodozmian	osevní postup
pokarm	pokrm, jídlo, potrava
polenta	polenta
poplony	meziplodiny
problemy globalne	globální problémy
producent	producent, výrobce
produkcja ekologiczna	ekologická výroba
produkcja rolna	zemědělská výroba
produkt ekologiczny	bioprodukt
próchnica	černozem, humus
proso	proso
proteina	protein
quinoa, komosa ryżowa	quinoa, kvinoa, merlík čilský
rokietta siewna, rukola	roketa setá, rucola
rolnictwo ekologiczne	ekologické zemědělství, biozemědělství
rolnik ekologiczny	ekologický zemědělec, biozemědělec
roślina	rostlina
rośliny strączkowe	luštěniny
róża chińska, okra, ketmia	ibišek
różnorodność biologiczna	biodiverzita
rzepak	řepka
rzeżucha	řeřišnice
seitan	seitan
sezam	sezam
siemię lniane	lněné semeno
słód	slad
słonecznik	slunečnice
słonecznik łuskany	loupaná slunečnicová semínka
soczewica	čočka
soja	soja, sója
sok	šťáva
sole mineralne	minerální soli

Hasło	HESLO
squash, kabaczek	tykev
środowisko	prostředí
substancja	látka, substance
sushi	sushi, suši
suszone owoce	sušené ovoce
świeżość	čerstvost, svěžest
system wodny	vodní systém, zavlažovací systém
szkodnik	škůdce
szpinak	špenát
teren	terén, území
tłuszcz	tuk
tofu	tofu
toksyczny	toxický, jedovatý
uprawy	pěstování
wapń, wapnia	vápník, kalcium
węglowodan	uhlohydrát, uhlovodan
wiórki kokosowe	kokosové ořechy
witamina	vitamin
wody gruntowe	spodní vody
yerba mate, herbata paragwajska, mate	maté
zasiew	setba
zasoby naturalne, bogactwa naturalne	přírodní zdroje, přírodní bohatství
zdrowy	zdravý
żel	gel
żelazo	železo
zioła prowansalskie	provensálské koření
żurawina	brusinka
żyto	žito
żyzność	úrodnost

ABSTRACT

Terminological base and theme-based work lists for the innovation of teaching, translation and interpretation (Specialization: Bioproducts and ecological agriculture)

Key words: work lists, lexicon, terminological base, bioproducts, ecological agriculture, translation, interpretation

This bachelor thesis deals with research of terminological base containing terms typical of the sphere of bioproducts and ecological agriculture. Based on texts and articles dealing with the given subject that have been collected mainly from the Internet sources, the practical section of this thesis has been elaborated. This part includes practicing materials developed for the purpose of teaching and interpretation of the Polish language. The second section of the thesis is devoted to theory and analysis of the lexicon created.

STRESZCZENIE

Baza terminów i tematyczne karty pracy dla inowacji nauki przekładu i tłumaczeń (Specjalizacja: Bioprodukty i ekorołnictwo)

Słowa-klucze: karty pracy, słownictwo, baza terminów, bioprodukty, ekorołnictwo, przekład, tłumaczenie

Ta praca licencjacka zajmuje się badaniem nad bazą terminów zawierającą terminy typowe dla dziedziny bioproduktów i ekorołnictwa. Na podstawie tekstów i artykułów podejmujących dany temat, zebranych przede wszystkim na podstawie źródeł internetowych, została opracowana część praktyczna tej pracy. Ta część zawiera materiały do ćwiczeń utworzone w celu nauki i tłumaczenia języka polskiego. Druga część pracy jest poświęcona teorii i analizie zebranego słownictwa.

ANOTACE

Autor: Jana Nevrlá

Fakulta: Filozofická

Katedra: Slavistiky, sekce polonistiky

Název bakalářské práce: Terminologická báze a tematické pracovní listy pro inovaci výuky překlada a tlumočení (Specializace: Bioprodukty a ekologické zemědělství)

Baza terminów i tematyczne karty pracy dla innowacji nauki przekładu i tłumaczeń (Specjalizacja: Bioprodukty i ekorołnictwo)

Terminological base and theme-based work lists for the innovation of teaching, translation and interpretation (Specialization: Bioproducts and ecological agriculture)

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jan Jeništa

Počet znaků: 80 637

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 15

Klíčová slova: pracovní listy, slovní zásoba, terminologická báze, bioprodukty, ekologické zemědělství, překlad, tlumočení

Autorka ve své práci popisuje jazykové jevy, k nimž dochází ve zkoumané slovní zásobě. Tato slovní zásoba byla čerpána z internetových článků a materiálů, zabývajících se tématem bioproduktů a ekologického zemědělství. Na základě těchto článků sestavuje pracovní listy, sloužící k praktické výuce překlada a tlumočení polského jazyka.

BIBLIOGRAFIE

a) Seznam literatury

BAŃKO, M., *Inny słownik języka polskiego*, Varšava 2000.

CURTO, L., *Potrawy makrobiotyczne*, Barcelona 2007.

DUBISZ, S., *Uniwersalny słownik języka polskiego*, Varšava 2003.

DUNAJ, B., *Słownik współczesnego języka polskiego*, Varšava 1996.

FILIPEC, J. – DANEŠ, F., *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, Praha 2007.

GREPL, M. – HLADKÁ, Z. – JELÍNEK, M., *Příruční mluvnice češtiny*, Praha 2008.

KRAUS, J. a kol., *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*, Praha 2007.

LOTKO, E., *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*, Ostrava 1986.

LOTKO, E., *Polština a čeština z hlediska typologického*, Olomouc 1981.

MARTINCOVÁ, O., *Nová slova v češtině, slovník neologizmů 2*, Praha 2004.

MARTINCOVÁ, O., *Nová slova v češtině, slovník neologizmů*, Praha 1998.

MRHAČOVÁ, E. – BALOWSKI, M., *Česko-polský frazeologický slovník*, Ostrava 2009.

OLIVA, K., *Polsko-český slovník*, Praha 2004.

SERETNY, A. – LIPÍŇSKA, E., *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, Krakov 2005.

VYSLOUŽILOVÁ, E. a kol., *Cvičebnice překlada pro rusisty 1, Politika, Ekonomika*, Olomouc 2002.

b) Internetové zdroje

Narodowy Korpus Języka Polskiego - <http://nkjp.pl/>

Český národní korpus - <http://ucnk.ff.cuni.cz/>

<http://ec.europa.eu>

<http://biokurier.pl>

<http://www.biocert.pl/ramki.htm>

<http://www.arimr.gov.pl/informacje-o-agencji.html>

<http://www.krus.gov.pl/krus/informacje-ogolne/>

<http://ijhars.pl/kontrola-jakosci.html>

<http://slownik.ekologia.pl>

<http://ecological.pinger.pl>

<http://pl.wikipedia.org>

<http://sjp.pwn.pl>

<http://www.ekozakupy24.pl>

<http://parda.w.interia.pl>

Použité ilustrační materiály pocházejí z vlastního archivu autorky.